

Olika uppfattningar om livsvillkoren i stora och små kommuner i norra Sverige

Tommy Lind

En investering för framtiden

CERUM Report Nr 37/2011

ISBN 978-91-7459-311-2 ISSN 0282-0277

CERUM Report Nr 37/2011

ISBN: 978-91-7459-311-2

ISSN: 0282-0277

CERUM; Umeå universitet; 901 87 Umeå

Tel. 090-786 56 99 Fax: 090-786 51 21

E-post: regional.science@cerum.umu.se

www.cerum.umu.se

Förord

I denna rapport undersöks eventuella skillnader i livsvillkor mellan boende i stora kommuner (över 50 000 invånare) med de som bor i små kommuner (under 10 000 invånare) i de fyra nordligaste länen. Ett skäl för valet att jämföra åsikterna mellan dem är att befolkningsutvecklingen generellt sett går i skilda riktningar. Rapporten undersöker om detta återspeglas i invånarnas åsikter om samhällsförhållanden och om framtidsutsikterna där man bor.

Rapporten har genomförts inom ramen för projektet ACANALYS. Projektet syftar till att utveckla kompetens för hållbar regional utveckling i Västerbotten. ACANALYS bedrivs av CERUM, Umeå universitet och finansieras av EU:s strukturfonder, Region Västerbotten, Västerbottens läns landsting, Umeå, Skellefteå och Lycksele kommuner samt stöds av företagen Västerbotten och Västerbottens handelskammare.

Undersökningen som denna rapport bygger på heter *Medborgare i Norr 2010* och det projektet finansieras av de tre nordligaste landstingen samt Umeå universitet men genomförs självständigt av en forskargrupp vid Umeå universitet, Luleå tekniska universitet och Mittuniversitetet i Sundsvall. Forskarna kommer från statsvetenskap, kulturgeografi, ekonomisk historia, genusvetenskap samt medie- och kommunikationsvetenskap. Det leds av professor Anders Lidström, statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.

Resultat från *Medborgare i Norr 2010* publiceras dels successivt i form av informationsblad under 2011, dels i en gemensam slutbok i mars 2012. Denna rapport är ett arbetspapper och kommer vara ett kapitel i slutboken.

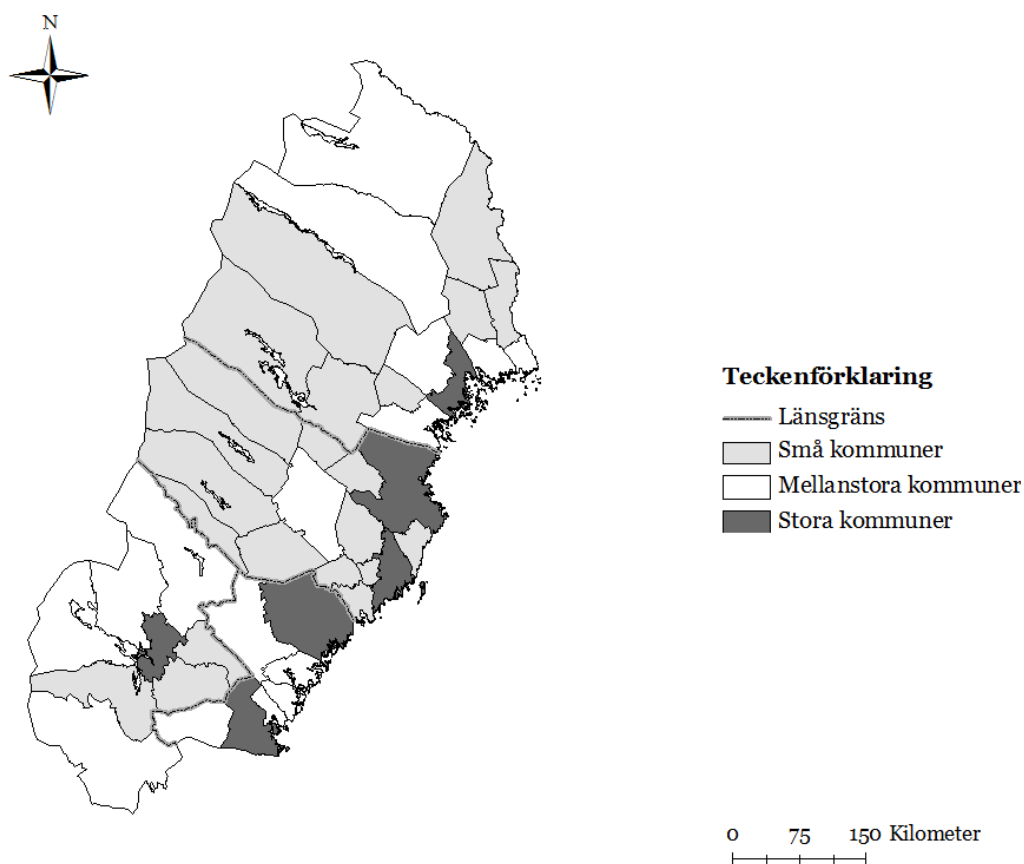
Umeå i juni 2011

Tommy Lind

Introduktion

I denna rapport kommer resultat från undersökningen *Medborgare i Norr 2010* att presenteras. Undersökningen genomfördes under perioden september 2010-februari 2011 bland ett slumpmässigt urval om 4000 personer i åldersgruppen 15-85 år som är bosatta i något av de fyra nordligaste länen. När insamlingsarbetet avslutats hade enkäten besvarats av 64 procent. Projektet är en direkt fortsättning på ett tidigare forskningsprojekt, *Norrländsk regionstudie 2008*, vilket möjliggör analyser av förändringar över tid. I undersökningen efterfrågades bland annat åsikter om samhällsförhållandena och om framtidsutsikterna där man bor. Här väljs att jämföra svar från de som är bosatta i landsdelens största städer (kommuner med över 50 000 invånare) med svar från de som är bosatta i de minsta kommunerna (färre än 10 000 invånare). I figur 1 visas vilka kommuner som ingår i respektive kommungrupp. Ett skäl för valet att jämföra åsikterna mellan boende i de största och de minsta kommunerna är att befolkningsutvecklingen generellt sett går i skilda riktningar.

Figur 1. Översikt över kommuner som ingår i gruppen stora respektive små kommuner.

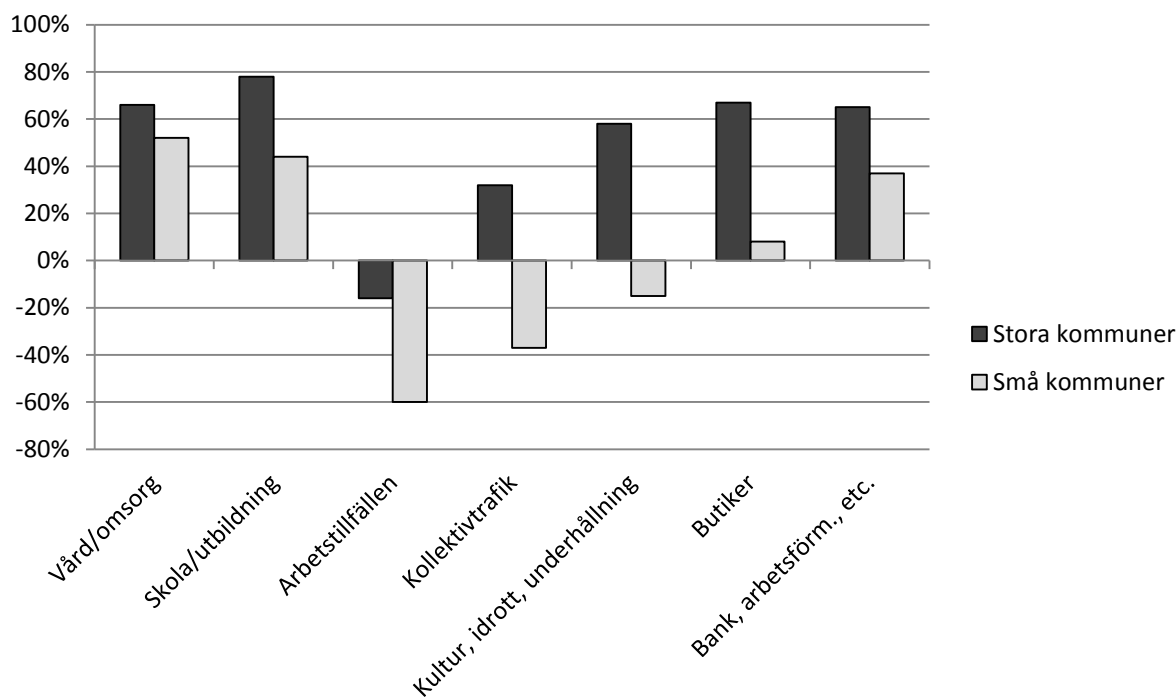

Under 2000-talets första decennium ökade folkmängden i flertalet av de största kommunerna, medan den minskade i flertalet av de minsta kommunerna. Största tillväxten hade Umeå, som ökade med 10,5 procent, och den största tillbakagången hade Åsele kommun, som minskade med 16,1 procent. I denna rapport undersökts om detta återspeglas i invånarnas åsikter om samhällsförhållanden och om framtidsutsikterna där man bor.

Upplevelse av livsvillkor

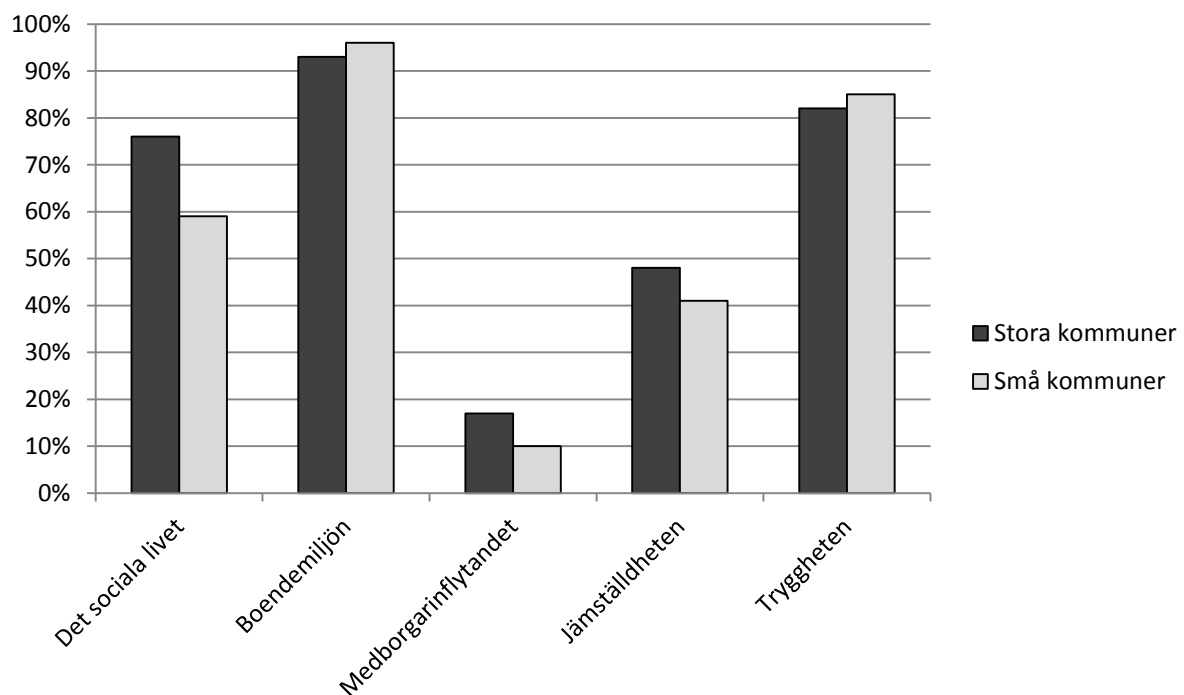
Figur 2 belyser uppfattningarna om tillgången till olika slags service samt arbetstillfällen. Måttet är en s.k. procentbalans, dvs. visar andelen svarande som är nöjda med tillgången minus andelen som är missnöjda. Inte oväntat är nöjdheten genomgående påtagligt högre i de stora kommunerna. Åsikterna skiljer sig minst vad gäller tillgången till vård och omsorg. Vidare kan noteras att i både de stora och de små kommunerna överväger en missnöjdhet beträffande tillgången till arbetstillfällen. I de små kommunerna är det också ett övervägande missnöje med kollektivtrafiken samt tillgången till kultur, idrott och underhållning.

Figur 2. Åsikter 2010 om tillgången till olika slags service samt arbetstillfällen på den ort där man bor med uppdelning på stora och små kommuner. Procentbalans.

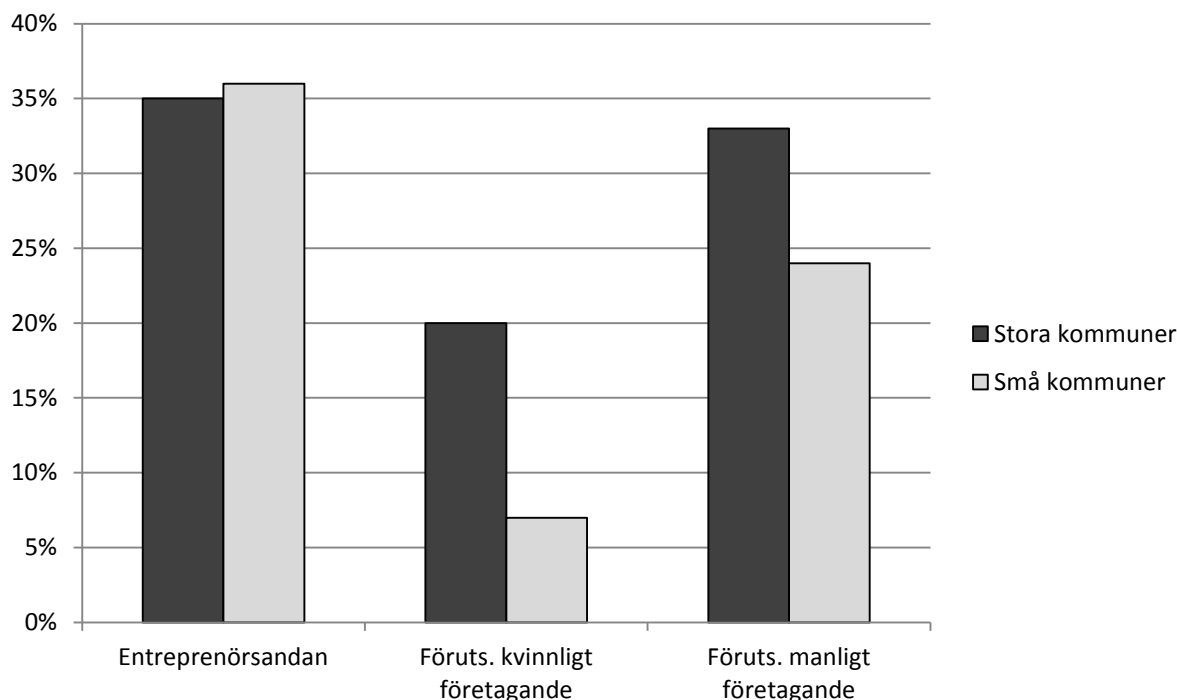
I figur 3 visas en motsvarande bild över skillnaderna i nöjdhet med de sociala och kulturella förhållandena där man bor. Här är kontrasterna inte lika entydiga. I de stora kommunerna finns en mer utbredd nöjdhet med det sociala livet, medborgarinflytandet och jämställdheten. Däremot är nöjdheten beträffande boendemiljön och tryggheten högre i de små kommunerna. Vidare kan noteras att denna figur inte är lika kontrastrik mellan de stora och de små kommunerna som den föregående. Däremot är det påtagliga generella likheter i åsikter om olika slag av sociala och kulturella förhållanden. I båda kommuntyperna är man mycket nöjda med boendemiljön men inte särskilt nöjda med medborgarinflytandet.

Figur 3. Åsikter 2010 om sociala och kulturella förhållanden på den ort där man bor med uppdelning på stora och små kommuner. Procentbalans.

I den fjärde figuren belyses åsikterna om det ekonomiska utvecklingsklimatet. Inte heller denna bild visar någon entydig skillnad mellan kommuntyperna. Nöjdheten med entreprenörsandan är endast något lägre i de stora kommunerna men nöjdheten med förutsättningarna för kvinnligt respektive manligt företagande är klart högre i de stora kommunerna. Nöjdheten ligger dock genomgående på ganska låga nivåer, särskilt beträffande förutsättningarna för kvinnligt företagande.

Figur 4. Åsikter 2010 om det ekonomiska utvecklingsklimatet på den ort där man bor med uppdelning på stora och små kommuner. Procentbalans.

Eftersom samma frågor ställdes i den motsvarande regionstudien 2008 kan stabiliteten i åsikterna över tid belysas. Den tidigare undersökningen skickades ut precis innan finanskrisen drabbade Sverige, medan de som svarat på den senare undersökningen har erfarenheter av hur krisen har påverkat deras livsvillkor. Tabell 1 visar att det som förändrats tydligast i negativ riktning i de små kommunerna är tillgången till arbetstillfällen, skola och kulturutbud. I de stora kommunerna har missnöjet ökat tydligast beträffande tillgången på arbetstillfällen, vård och omsorg samt skola.

En positiv förändring i både de stora och små kommunerna är att en högre andel av de svarande anser att tillgången till butiker blivit bättre. I de små kommunerna är också synen på tillgången till vård och omsorg positivare 2010 än 2008. Entreprenörsandan är i princip oförändrad medan förutsättningarna för kvinnligt och manligt företagande har försämrats i båda kommungrupperna. Här verkar det alltså som att den ekonomiska krisen har gett en påtagligt mer negativ syn. Vidare visar tabell 1 att åsikterna om de sociala och kulturella förhållandena frågorna är tydligt positivare 2010 än 2008. Tryggheten och jämställdheten har ökat mest i de små kommunerna, men har även ökat i de stora kommunerna.

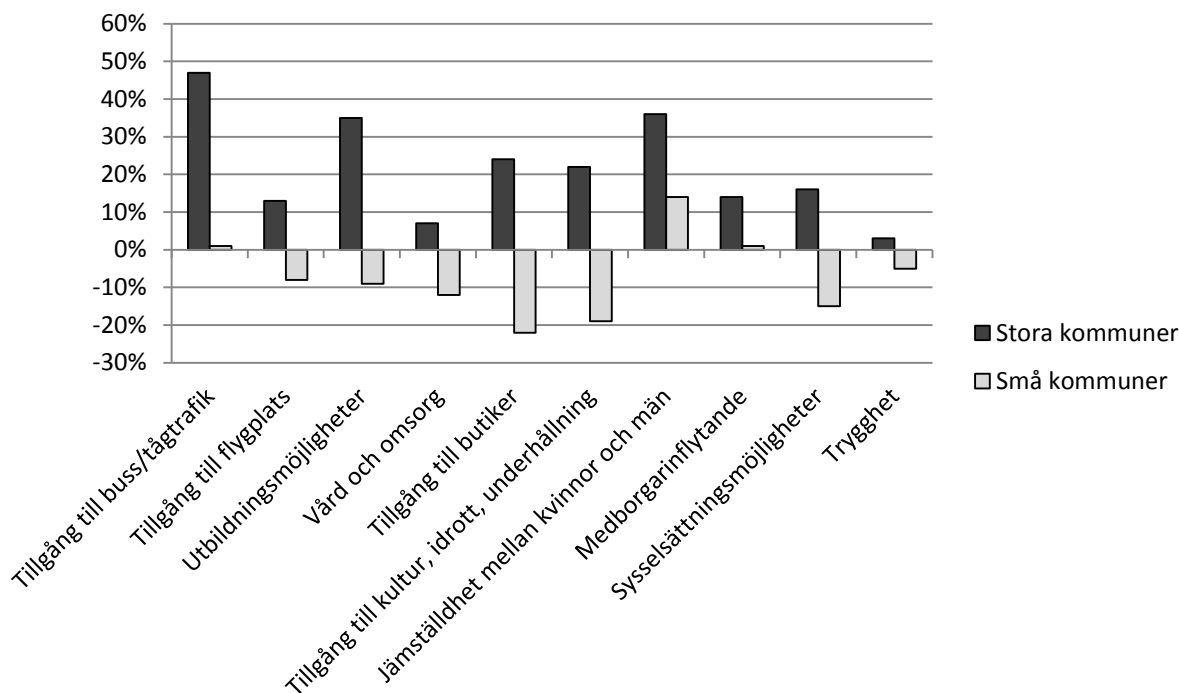
Tabell 1. Åsikter om livsvillkoren på den ort där man bor med uppdelning på stora och små kommuner. Förändring i procentbalansenheter mellan 2008 och 2010.

	Stora kommuner	Små kommuner
Tillgång till:		
Vård/omsorg	-6	4
Skola/utbildning	-5	-10
Arbetsstillfällen	-22	-19
Kollektivtrafik	-1	-6
Kultur, idrott, underhållning	-1	-15
Butiker	7	2
Sociala och kulturella förhållanden:		
Medborgarinflytandet	13	10
Jämställdheten	13	15
Tryggheten	9	14
Ekonomiska utvecklingsklimatet:		
Entreprenörsandan	-1	1
Föruts. kvinnligt företagande	-3	-6
Föruts. manligt företagande	-5	-9

Framtida livsvillkor

I studien har de tillfrågade också ombetts att ge sin syn på hur de tror att livsvillkoren kommer att förändras de närmaste 10-15 åren. Figur 5 visar entydigt att optimismen är mer utbredd i de stora kommunerna, medan pessimismen dominerar i de små kommunerna. Störst är kontrasterna beträffande synen på tillgången till buss/tågtrafik, butiker, kultur, idrott och underhållning samt utbildningsmöjligheter.

Figur 5. Åsikter 2010 om hur livsvillkoren i kommunen kommer att förändras inom de närmaste 10-15 åren med uppdelning på stora och små kommuner.

Resultaten i figur 5 kan alltså tolkas som att pessimismen är stor och tron på framtiden är liten i de mindre kommunerna. Dock så kan man i tabell 2 se förändringen som skett i svaren mellan 2008 och 2010 och ett tydligt fenomen i båda kommungrupper är att man ser ljusare på framtiden idag än för två år sedan. Även om resultaten 2010 överlag är negativa i de små kommunerna så har framtidssynen blivit betydligt ljusare. Finanskrisen har tagit slut och majoriteten ser en chans till förbättrade livsvillkor i framtiden. Ökningen är ungefär lika stor i båda kommungrupperna med skillnaden att sysselsättningsmöjligheter har förändrats mer till det positiva i de stora kommunerna.

Tabell 2. Åsikter om framtida livsvillkor på den ort där man bor med uppdelning på stora och små kommuner. Förändring i procentbalansenheter mellan 2008 och 2010.

	Stora kommuner	Små kommuner
Tillgång till buss/tågtrafik	21	19
Utbildningsmöjligheter	13	13
Vård och omsorg	16	18
Tillgång till butiker	11	13
Tillgång till kultur, idrott, underhållning	2	1
Jämställdhet mellan kvinnor och män	10	8
Medborgarinflytande	12	13
Sysselsättningsmöjligheter	20	11
Trygghet	21	20

Framtida samhällsutveckling i länet

I tabell 3 kan man se de tillfrågades syn på hur infrastrukturella, ekonomiska, sociala och kulturella förhållande har för betydelse för framtiden i det egna länet. Tre frågor har en avsevärt lägre procentbalans än övriga kategorier; etnisk mångfald, elitidrott samt rennäring och man kan även se en klar skillnad mellan kommungrupperna i dessa frågor. Man kan även se att en stor del har fått en positivare uppfattning i denna fråga jämfört med 2008.

En skillnad som är tydlig är att medan boende i stora kommuner tror att kunskapsinriktade och högteknologiska inslag kommer vara viktiga för framtiden (avancerad sjukvård, högre utbildning och forskning) tror boende i små kommuner mer på basindustri (råvaruutvinning, rennäring och tillverkningsföretag). I kombination med tron på jämställdhet och etnisk mångfald i större utsträckning överensstämmer resultaten med Floridas (2002) teorier. Boende i de stora kommunerna värdesätter hög tolerans, talang och teknologi vilket i sin tur lockar till sig den nya kreativa klassen och därigenom får dessa kommuner en positiv ekonomisk utveckling och befolkningsutveckling vilket de stora städerna i de fyra nordligaste länen har.

Tabell 3. Åsikter om hur viktiga olika inslag i samhällslivet är för länets utveckling med uppdelning på stora och små kommuner samt förändring i procentbalansenheter mellan 2008 och 2010.

	Totalt	Stora kommuner	Små kommuner	Förändring i procentbalansenheter mellan 2008 och 2010	
				Stora kommuner	Små kommuner
Vägar	97	97	98	4	4
God livsmiljö	97	98	97	3	4
Tågtrafik	93	95	87	7	23
Avancerad sjukvård	92	95	88	5	16
Busstrafik	89	89	92	7	12
Tillgång till Internet*	89	89	88	20	28
Detaljhandel	89	87	90	15	10
Jämställdhet mellan kvinnor och män	83	86	81	5	6
Högre utbildning och forskning	83	88	83	8	20
Tillverkningsföretag	83	82	86	1	-7
Bank- och försäkringskontor	81	78	89	15	11
Tjänsteföretag	81	81	78	8	-12
Turismföretag	81	78	83	0	-3
Kultur, nöjesliv, evenemang	80	81	77	19	19
Flygtrafik	79	82	71	13	19
Regional press, radio, tv	76	79	75	17	12
Föreningsliv	74	74	73	20	19
Råvaruutvinning	73	69	79	-4	0
Etnisk mångfald	36	41	32	19	19
Elitidrott	35	40	27	30	47
Rennäring	-2	-6	18	13	25
Antal svar	2253	1238	296	-	-

* Informationsteknologi i 2008 års undersökning

Sammanfattning

Synen på vad som är viktig för länets utveckling visar på de stora kontrasterna som finns i de fyra nordligaste länen. Boende i stora kommuner tror mer på en kunskapsinriktad, högteknologisk framtid medan respondenter i små kommuner tror mer på basindustrier. Detta beror förmodligen på att basindustrin tillgodoser förhållandevis fler jobb i små kommuner medan universitet och sjukvård är etablerade i större städer. Dock så kan det få den långvariga konskevensen att den kreativa klassen flyttar till städerna samt att små kommuner kan få svårt att behålla dem.

En effekt av finanskrisen är en mer pessimistisk syn på tillgången till jobb, skola och förutsättningarna för att starta eget i båda kommungrupperna och respondenterna i små kommuner tror att situationen kommer försämrats i framtiden. Trots att framtidstron i de små kommunerna är låg så har dock situationen blivit bättre i flertalet kategorier sedan 2008. Finanskrisen stora effekt har framförallt varit på sysselsättningen och entreprenörskapet men i övriga kategorier kan man se en förbättring.

Ett sammanfattande intryck är att även om de norrländska städerna är relativt små så har de ändå utvecklats till miljöer som i flertalet avseenden uppfattas kunna erbjuda bättre livschanser än de små, ofta glest bebyggda, kommunerna. Framtidssynen är positivare och den ekonomiska krisen har överlag slagit mindre hårt i städerna. De största kommunernas befolkningstillväxt och de små kommunernas befolkningsminskning bekräftar denna slutsats.

Referenser

Florida R 2002. *The rise of the creative class – and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. Basic Books.

CERUM Reports

1. Lars-Olof Persson, Erik Sondell (1990) *Från Lantbruksföretag till lanthushåll*
2. Folke Carlsson, Mats Johansson, Lars-Olof Persson, Björn Tegsjö (1993, på engelska) *Creating Labourmarket Areas and Employment Zones. New Regional Divisions in Sweden Based on Commuting Statistics*
3. Ulf Wiberg (ed.) (1994, på engelska) *Marginal Areas in Developed Countries*
4. Erik Bergkvist, Lars Westin (1994) *Värderas godstransporter rätt vid järnvägsinvesteringar? En granskning av Banverkets investeringsmodell*
5. Lars Westin (1995) *En modell för integrerad analys av regional struktur och transportflöden*
6. Erik Bergkvist, Lars Westin (1997, på engelska) *Estimation of Gravity Models by OLS Estimation, NLS Estimation, Poisson, and Neural Network Specifications*
7. Sven erik Sahlin, Aurora Pelli (2000) *Euroreg, förstudie*
8. Peter Hall (2001, på engelska) *Urban Development and Research Needs in Europe*
9. Steffen Ahl (2001, på tyska) *Schwedenhappchen*
10. Roberta Capello (2001, på engelska) *Urban Growth in Italy: Economic Determinants and Socio-Environmental Consequences*
11. Robert Sörensson (2003) *Effektstudie av gruvetableringar i Lycksele och Storumans arbetsmarknadsregioner*
12. Mats-Olov Olsson och Lars Westin (2004) *Risks and Nuclear Waste: Nuclear Problems, Risk Perceptions of, and Societal Responses to, Nuclear Waste in the Barents Region Sammanfattning av projektets resultat*
13. Lars Westin (2005) *Marknaden för studentbostäder i universitets- och högskolor*
14. Jouko Säisä, Lars Westin, Peder Axensten, Agnes von Koch, Susanne Sjöberg (2005) *Trafikantmerkostnader vid vägåtgärder en samhällsekonomisk analys*
15. Ove Grape, Sofia Lundberg och Anna Nordström (2005) *Kompetenspoolen, ett alternativ till att bryta långtidsarbetslöshet*
16. Anna Nordström och Susanne Sjöberg (2006) *Utvärdering av Urkund, ett verktyg för plagiatkontroll*
17. Anna Nordström (2006) *Utvärdering av GenuineText, ett verktyg för plagiatkontroll*
18. Olof Stjernström (2007) *Hållbar utveckling och restriktiv markanvändning i Västerbotten*
19. Hanna Sundén (2010) *Ekologiska fotavtryck i norra Sverige: Metoddiskussion och beräkningar för fyra län*
20. Fredrik Olsson Spjut (2010) *Beräkning av historisk BRP Beräkning av bruttoregionprodukter 1968-1992: beräkningsmetod och data*
21. Fredrik Olsson Spjut (2010) *BRP i Norr – utveckling och trender Bruttoregionalproduktens utveckling i Norrlandslänen 1968-2007*
22. Richard Ström (2010) *Att etablera alternativkultur – En rapport om det annorlunda Umeå*
23. Johanna Edlund och Marcus Holmström (2010) *Det kommunalekonomiska utjämningsystemet – Effekter för Västerbotten, Norrland och Sveriges funktionella arbetsmarknader*
24. Anna Jonsson och Lisa Svendsberget (2010): *Investeringsläget i Norrland 1940-1970 – Industrins investeringar i Norrland 1997-2007*
25. Martin Eriksson (2010) *Synen på befolkning och försörjning i Norrland 1940-1970 – En översikt av forskning och samhällsdebatt*
26. Gunnar Brandén, Andreas Forsgren, Marcus Holmström och Fredrik Olsson-Spjut (2011) *39 000 anställningar till och med 2020 En studie av rekryteringsbehovet i Västerbottens län*
27. Johanna Liljenfeldt och Carina Keskitalo (2011) *Kriterier och indikatorer på hållbar utveckling: exempel från teori och praktik*

28. Johanna Liljenfeldt och Carina Keskitalo (2011) *Regionala och kommunala mål för hållbarhetsarbete i Umeåregionen*
29. Martin Eriksson (2011) *Norrländska utvecklingsstrategier under nya förutsättningar för tillväxt och beslutsfattande 1990-2010*
30. Jenny Rönngren (2011) *Omvärldsbevakning i Västerbotten*
31. Fredrik Garli och Örjan Pettersson (2011) *Befolkningsutveckling och –prognoser – teori och tillämpning för Västerbottens län*
32. Fredrik Garli (2011) *Flyttningar till, från och inom Västerbotten – Flöden och åldersfördelning år 2009*
33. Fredrik Björkman (2011) *Marken i Västerbotten – användning, värde och ägande*
34. Johanna Edlund och Marcus Holmström (2011) *Kommunala och regionala löner, fastighetspriser och attraktivitet – En studie av lönekostnadsutjämnningen*
35. Lars Larsson och Nils-Gustav Lundgren(2011) *Social kapital i Västerbotten*
36. Roger Filipsson (2011) *Sport Region Västerbotten- En analys av sportsektorn (sportnäringen)*
37. Tommy Lind (2011): *Olika uppfattningar om livsvillkoren i stora och små kommuner i norra Sverige*

Centrum för regionalvetenskap vid Umeå universitet, CERUM har till uppgift att initiera och genomföra forskning om regional utveckling, bedriva flervetenskapliga forskningsprojekt samt sprida forskningens resultat till skilda samhällsorganisationer. Forskningsprojekten sker i interaktion med de många vetenskapliga discipliner som berör det regionalvetenskapliga forskningsfältet.

CERUM
Centrum för regionalvetenskap
901 87 Umeå
Tel: 090-786 56 99 Fax: 090-786 51 21
E-post: regional.science@cerum.umu.se
www.cerum.umu.se